

Artikel XLII.

Het bepaalde onder a III 2°. van artikel 210ter der Lager-onderwijswet 1920 wordt gelezen:

„2°. voor zoover het examen wordt afgelegd voor een commissie, als bedoeld onder II, het bewijs, dat de voor het afleggen van het examen verschuldigde som is betaald, en het bewijs van onmiddellijk aan het examen voorafgaande werkzaamheid gedurende ten minste een half jaar, onder toezicht en leiding van onderwijzers, aan een of meer daarvoor door een inspecteur aangewezen scholen voor gewoon lager onderwijs.”

*Slot- en overgangsbepalingen.***Artikel XLIII.**

1. Behoudens het bepaalde in dit en het volgende artikel treedt deze wet in werking met ingang van den dag, volgende op dien van haar afkondiging.

2. Vermindering of intrekking van tegemoetkoming of vergoeding volgens artikel 13 der Lager-onderwijswet 1920, toegepast op grond van de daarin door artikel III aangebrachte wijzigingen, werkt niet eer dan drie maanden na het in werking treden van deze wet.

3. Het instellen van een ouderraad, als bedoeld in het bij artikel VI gewijzigde artikel 20 der Lager-onderwijswet 1920 geschiedt uiterlijk zes maanden na de afkondiging van den in dit artikel bedoelden algemeenen maatregel van bestuur.

4. Artikel X, voor zooveel betreft de nieuwe vaststelling van het zesde en zevende lid van artikel 28 der Lager-onderwijswet 1920 en de wijziging van het vierde lid van artikel 57 dier wet, treedt in werking met ingang van 1 Januari 1938. Behalve voor de in 1938 te openen scholen geldt voor dat jaar voor de berekening van de vergoedingen uit de openbare kassen het zesde en zevende lid van artikel 28 der Lager-onderwijswet 1920, zooals deze leden op 31 December 1937 luiden.

5. Het bewijs van werkzaamheid aan een school, bedoeld onder a, III, 2°, van artikel 210ter der Lager-onderwijswet 1920, zooals dit nader is vastgesteld bij artikel XLII, wordt voor het eerst geëischt bij het in 1938 af te nemen examen.

Artikel XLIV.

1. Het bij artikel XIX vastgestelde artikel 55bis der Lager-onderwijswet 1920 vindt voor het eerst toepassing voor het jaar 1938. Indien en voor zoover een besluit, in het eerste lid van laatstgenoemd artikel bedoeld, niet vóór 1 Maart 1938 is genomen, stellen Gedeputeerde Staten het bedrag vast, bedoeld in dat eerste lid. Op het besluit van Gedeputeerde Staten is artikel 17 der Lager-onderwijswet 1920 van toepassing.

2. Het eerste lid van het bij artikel XIX vastgestelde artikel 55ter der Lager-onderwijswet 1920 vindt voor het eerst toepassing in het jaar 1939. De vaststelling volgens het tweede lid van artikel 55ter geschiedt voor het eerst in het jaar 1943.

3. Het eerste, tweede, derde, vijfde, zesde en zevende lid van het bij artikel XXX gewijzigde artikel 101 der Lager-onderwijswet 1920 zijn voor het eerst van toepassing voor het jaar 1938.

Het eerste, tweede, zesde, zevende en achtste lid van het bij artikel XXXII gewijzigde artikel 103 der Lager-onderwijswet 1920 worden voor het eerst in 1939 toegepast.

Ten aanzien van de vergoeding voor 1937 en voorgaande jaren en het voorschot op die vergoeding blijven toegepast de bepalingen van artikel 101, eerste tot en met zevende lid, en van artikel 103, zooals zij vóór de bedoelde wijziging luiden.

4. Het vierde en achtste lid van het bij artikel XXX gewijzigde artikel 101 der Lager-onderwijswet 1920 worden voor het eerst toegepast in het jaar 1943.

Het derde, vierde en vijfde lid van het bij artikel XXXII gewijzigde artikel 103 der Lager-onderwijswet 1920 worden voor het eerst toegepast in het jaar 1944.

De vermindering tot de werkelijke kosten, bedoeld in artikel 101, achtste lid, zooals het vóór genoemde wijziging luidt, vindt

toepassing op de vergoeding voor 1937, onverschillig wanneer die vermindering laatstelijk heeft plaats gevonden.

5. Het bij artikel XXX vastgestelde artikel 101bis en het bij artikel XXXII vastgestelde artikel 103bis der Lager-onderwijswet 1920 zijn voor het eerst van toepassing voor het jaar 1938.

Ten aanzien van de vergoeding en bijdrage voor 1937 en voorgaande jaren blijven het negende lid van artikel 101 en artikel 103, zooals zij luiden vóór de daarin bij deze wet aangebrachte wijzigingen, toepassing vinden.

6. Het bij artikel XXXI gewijzigde derde lid van artikel 102 der Lager-onderwijswet 1920 treedt in werking met 1 Januari 1938.

De vermindering tot de werkelijke kosten, bedoeld in die bepaling, zooals zij vóór genoemde wijziging luidt, wordt toegepast op de bijdrage over 1937, onverschillig wanneer die vermindering laatstelijk heeft plaats gevonden.

Artikel XLV.

Zoo spoedig mogelijk na de afkondiging van deze wet wordt de tekst der Lager-onderwijswet 1920 op Onzen last in het *Staatsblad* geplaatst, met inachtneming van de in van Regeeringswege uitgaande stukken gevolgde schrijfwijze, in een doorlopend genummerde reeks van artikelen, met wijziging dienovereenkomstig van de aanhaling daarin van artikelen of gedeelten van artikelen en met doorlopende nummering van de leden van elk artikel.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Onderwijs,
Kunsten en Wetenschappen,

234. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

In de Lager-onderwijswet 1920 komen bepalingen voor, waarvan een verbetering in technischen zin hetzij noodig, hetzij wenschelijk moet worden geacht.

Noodig geworden zijn de wijziging van het vierde lid van artikel 19 en het tweede lid van artikel 23, het vervallen van het derde lid van artikel 33, van het elfde lid van artikel 36, van het zesde lid van artikel 38, van het vierde lid van artikel 41, en de wijziging van het derde lid van artikel 45 en van het derde lid van artikel 76, ten gevolge van de Ambtenarenwet 1929 en van wijziging van de Gemeentewet en de Pensioenwet Burgerlijke Rijksambtenaren 1922. Al deze veranderingen zijn reeds voorgesteld in het bij Koninklijke Boodschap van 10 September 1931 ingediende, maar onafgedaan gebleven, ontwerp van wet van Minister TERPSTRA tot wijziging van de Lager-onderwijswet 1920.

Als wenschelijke verbeteringen van louter technischen aard mogen genoemd worden het eveneens in het ontwerp van Minister TERPSTRA voorgestelde schrappen van het tweede lid van artikel 41 en invoegen van een lid 7bis in artikel 36. Ook de wijziging van artikel 16, welke mede bij het thans ingediende wetsontwerp wordt voorgesteld.

Van de overige in dit ontwerp voorgedragen wijzigingen kan men niet zeggen, dat zij een uitsluitend technisch karakter hebben. Het zijn echter veranderingen van eenvoudigen aard, waarvan de wenschelijkheid in de praktijk gebleken is en waarbij er vele zijn, waarover reeds overleg met de Tweede Kamer heeft plaats gehad.

Sommige daarvan zijn ontleend aan het ontwerp van Minister TERPSTRA, andere aan het bij Koninklijke Boodschap van 20 April 1934 ingediende, maar onafgedaan gebleven, ontwerp-Kweek-schoolwet van Minister MARCHANT.

Aan het in de eerste plaats genoemde ontwerp zijn ontleend het nieuwe derde lid van artikel 2, de wijziging van het eerste lid van artikel 13, van artikel 20, van het vierde lid van artikel 21 (in hoofdzaak), van het eerste en vierde lid van artikel 25, van artikel 55 onder *m*, de nieuwe artikelen 55*bis* en 55*ter* (in hoofdzaak), de wijziging van artikel 69 (gedeeltelijk), van het tweede lid van artikel 73 (in hoofdzaak), van het eerste lid van artikel 74 (in hoofdzaak), van het vierde lid van artikel 86 (gedeeltelijk), de wijziging van artikel 101 (in hoofdzaak), het nieuwe artikel 101*bis* (in hoofdzaak), de wijziging van het derde lid van artikel 102, van artikel 103 (in hoofdzaak), het nieuwe artikel 103*bis* (in hoofdzaak), de wijziging van artikel 191 (gedeeltelijk) en van artikel 210*ter* (in hoofdzaak).

Aan het in de tweede plaats genoemde ontwerp zijn ontleend het nieuwe vierde lid van artikel 133, het nieuwe derde lid van artikel 136, het vervallen van artikel 137, de wijziging van het tweede lid van artikel 143 en van het vierde lid van artikel 209.

Verder zijn daaraan toegevoegd de wijziging van het derde lid van artikel 12, van het zesde, zevende en achtste lid van artikel 28, van het eerste lid van artikel 33, de opnemng van het nieuwe elfde lid van artikel 36, de wijziging van het eerste lid van artikel 39, van het vierde, vijfde, zesde en zevende lid van artikel 51, van het vierde lid van artikel 57, van het tweede lid van artikel 59, van artikel 82, van het eerste lid van artikel 86, van het tweede lid van artikel 92, van het vierde lid van artikel 96, van het tweede lid van artikel 97, van het eerste en derde lid van artikel 108, van de artikelen 127 en 128, het schrappen van het tweede lid van artikel 192, de wijziging van het vijfde lid van artikel 193 en de opnemng van het nieuwe elfde lid van artikel 205.

Artikel I.

De ondergeteekende acht den tijd gekomen voor het opnemen van een regeling, welke tegemoet komt aan den in de laatste jaren van vele zijden uitgeoefenden aandrang om de mogelijkheid te openen, dat ook de lagere school dienstbaar kan worden gemaakt aan het aanleeren van het Friesch. Naar zijn meening verdient het aanbeveling dit te doen op de wijze, als de afdeeling voor het algemeen vormend lager onderwijs en het bewaarschool-onderwijs van den Onderwijsraad heeft voorgesteld in zijn advies van 25 November 1931, dat is afgedrukt als n°. 11 van de Kamerstukken betreffende het ontwerp van Hoofdstuk VI der Rijksbegrooting voor 1932.

Artikel II.

De tegenwoordige redactie van het derde lid van artikel 12 der Lager-onderwijswet 1920 laat de mogelijkheid, dat aan een leerling eener school voor uitgebreid lager onderwijs vrijstelling wordt verleend van de verplichting tot het volgen van het onderwijs in alle of bijna alle vakken van uitgebreid lager onderwijs, welke op die school gegeven worden. Daar deze vrijheid te ver gaat wordt voorgesteld te bepalen, dat een leerling van het eerste leerjaar onderwijs moet ontvangen althans in ten minste twee en die van de hoogere leerjaren althans in ten minste drie der vakken, Fransch, Duitsch, Engelsch, wiskunde en handelskennis.

Artikel III.

De in artikel 13 der Lager-onderwijswet 1920 voorgestelde wijzigingen hebben meerendeels de strekking om de al te groote vrijgevigheid, die uit het artikel spreekt, wat te temperen.

De wijziging, die in de eerste plaats is aangebracht, beoogt slechts, om in artikel 13, zooals in artikel 19, tweede lid, reeds geschiedt, te gewagen van „leerplichtige kinderen”.

In de tweede plaats wordt een aanwijzing gegeven van de wijze, waarop de afstand van de woning naar de school moet worden berekend, nl. door dien te meten langs „den kortsten voor kinderen voldoende begaanbaren en veiligen weg”.

In de derde plaats wordt voorgesteld geen steun meer te verleenen, indien de financieele toestand der ouders, voogden of verzorgers van de kinderen daartoe geen aanleiding geeft.

In de vierde plaats wordt de steun beperkt tot de vervoerkosten, waaronder ook de kosten van het gebruik en onderhoud van een rijwiel zullen vallen.

Hierbij wordt in de vijfde plaats een nieuwe bepaling voorgesteld, door de mogelijkheid te openen, dat van gemeentewege in het vervoer van de kinderen kan worden voorzien, indien geheele vergoeding noodig wordt geacht. De wenschelijkheid is namelijk gebleken, dat niet slechts vergoeding van kosten kan worden verstrekt, maar dat in plaats daarvan ook kan worden aangeboden vervoer van gemeentewege, bij voorbeeld per autobus voor alle kinderen gezamenlijk. Dit zal den gemeenteraad niet beletten om van een door hem beschikbaar gestelde autobus tegen betaling ook gebruik te laten maken door schoolkinderen, wien geen of slechts een gedeeltelijke steun is toegedacht.

Ook is de slotzin van het geldend eerste lid van artikel 13 in tweeërlei opzicht gewijzigd; vooreerst zijn daaruit geschrapt de woorden „binnen de gemeente gevestigde”, omdat er geen reden is met gemeentegrenzen rekening te houden, terwijl voorts in de bepaling is gebracht het element, dat de ouders, voogden of verzorgers der kinderen schriftelijk verklaren, dat zij tegen de richting van het onderwijs op de door deze kinderen bezochte school overwegend bezwaar hebben.

Artikel IV.

Volgens de huidige redactie van artikel 16 der Lager-onderwijswet 1920 kan aan een tijdelijk onderwijzer, die gedurende enkele dagen werkzaamheden heeft verricht, zoo in dit tijdvak de een-en-dertigste van een maand valt, voor dezen dag geen belooning worden toegekend. Wordt daarentegen arbeid verricht gedurende een tijdvak, waarbinnen de dagen 28 Februari en 1 Maart vallen, dan moet over twee dagen, in een schrikkeljaar over één dag, een belooning worden uitgekeerd, zonder dat daarvoor arbeid is gepresteerd.

Aangezien het voorschrift slechts strekt om te komen tot een eenvoudige berekening van uitkeeringen per maand of per dag, zoodat met de verschillen in zake het aantal dagen per maand geen rekening behoeft te worden gehouden, kan, naar de meening van den ondergeteekende, dit op de voorgestelde wijze beter bereikt worden, zonder dat de onjuistheden, welke aan de tegenwoordige redactie kleven, gehandhaafd blijven.

In verband met de wijziging van het eerste lid is het noodig in het tweede lid voorschriften te geven omtrent de vaststelling van den totalen dienstdag, indien deze tijdvakken inhoudt, welke korter dan een kalendermaand duurden.

Artikel V.

De wijziging in artikel 19 der Lager-onderwijswet 1920 strekt om de bepaling in overeenstemming te brengen met de tegenwoordige nummering van de artikelen der Gemeentewet.

Artikel VI.

De ondergeteekende acht den tijd gekomen de uiterst sobere bepalingen, die in de wet nopens de oudercommissie worden aangetroffen, eenigszins aan te vullen.

Terwijl het voor de hand ligt, dat dit instituut, hetwelk het medeleven van de ouders met de school wil bevorderen, eerst op den duur tot zijn recht kan komen, zal die ontwikkeling nog worden belemmerd, indien niet de wettelijke voorschriften een zekeren vasten grondslag geven, waarop kan worden voortgebouwd.

Dat nog niet overal met de oudercommissiën is bereikt, wat bij haar instelling in de bedoeling lag, meent de ondergeteekende in hoofdzaak te moeten toeschrijven aan het feit, dat deze commissiën sinds haar oprichting vaak zoeken moesten naar wat haar eigenlijke taak is. De oorzaak was eensdeels hierin gelegen, dat de wet dienaangaande geheel zwijgt en de algemeene maatregel van bestuur zich tot een vage omschrijving bepaalt, anderdeels doordat een regeling van de onderlinge samenwerking der verschillende commissiën binnen eenzelfde gemeente ontbreekt.

Het komt den ondergeteekende wenschelijk voor, dat in beide leemten wordt voorzien.

In de eerste plaats stelt hij in het gewijzigde artikel dus voor, dat de oudercommissie bevoegd zal zijn zich tot burgemeester en wethouders of tot den gemeenteraad te wenden met betrekking tot de belangen der school, en dat zij het gemeentebestuur en den leden van het Rijksschooltoezicht alle inlichtingen zal geven, die dezen verlangen.

Vervolgens wordt voorgesteld, dat in een gemeente, waar meer dan één oudercommissie bestaat, een ouderraad zal worden ingesteld, dat die raad bevoegd zal zijn zich tot burgemeester en wethouders of tot den gemeenteraad te wenden met betrekking tot de gemeenschappelijke belangen der openbare lagere scholen in de gemeente, en dat hij het gemeentebestuur en den leden van het Rijksschooltoezicht alle inlichtingen zal geven, die dezen verlangen.

Opzettelijk is de omschrijving van de bevoegdheid van de oudercommissie en van den ouderraad ruim gesteld. De overige bevoegdheden, aan deze commissiën en raden te geven, kunnen dan in een algemeenen maatregel van bestuur worden vervat. Ook de inrichting van den ouderraad wordt aan dien algemeenen maatregel overgelaten. Het is de bedoeling, dat de ouderraad uit de oudercommissiën zal worden samengesteld, maar het zal niet noodig zijn — wat in de groote gemeenten practisch gesproken ook niet mogelijk zou zijn —, dat alle commissiën in den ouderraad vertegenwoordigd worden.

Artikel VII.

In het vierde lid van artikel 21 der Lager-onderwijswet 1920 zijn dezelfde twee aanvullingen aangebracht als in het eerste lid van artikel 25 worden voorgesteld.

Artikel VIII.

De wijziging in artikel 23 der Lager-onderwijswet 1920 strekt om de bepaling in overeenstemming te brengen met de tegenwoordige nummering van de artikelen der Gemeentewet.

Artikel IX.

Ter tegemoetkoming aan het meermalen geopperde bezwaar, dat het initiatief tot wijziging van het leerplan enz. bij het hoofd der school berust, en dat niemand kan ingrijpen, indien hij in gebreke blijft een noodige wijziging te ontwerpen, stelt de ondergeteekende den volzin „Indien het hoofd enz.” in het ontworpen eerste lid van artikel 25 der Lager-onderwijswet 1920 voor. Opzettelijk is daarmee niet aan banden gelegd de bevoegdheid van het hoofd omtrent de zaak, welke geheel tot zijn competentie moet worden gerekend, namelijk de verdeling van de school in klassen.

Ook heeft hij het een noodige verbetering geacht, aan den volzin, die van den rooster van lesuren spreekt, toe te voegen: „waarvan het aantal uren voor elk vak gelijk moet zijn aan het aantal, in het leerplan vastgesteld”.

Bovendien is in het vierde lid de bepaling opgenomen, die in het vierde lid van artikel 90 voorkomt, dat afwijking van den rooster van lesuren kan plaats hebben met toestemming van den inspecteur.

Artikel X.

Het leerlingental eener school vormt den grondslag, waarnaar het aantal leerkrachten, dat aan die school verbonden moet zijn, wordt vastgesteld. Zoowel in het belang van 's Rijks schatkist als in het belang van eenrichtige voorziening in de vereischte onderwijskrachten moet dus gepoogd worden te komen tot een zoo juist mogelijke vaststelling van het aantal leerlingen, opdat het verplicht aantal leerkrachten zoo dicht mogelijk de werkelijke behoefte benadert.

Dat men bij een zoo vlottende bevolking als vele scholen te zien geven niet tot dit juiste gemiddelde komt, indien men de telling van het aantal leerlingen beperkt tot vier data per jaar, zooals het huidige zesde lid van artikel 28 aangeeft, behoeft geen betoog. Het komt den ondergeteekende daarom aanbevelenswaardig voor, dat de bezetting per dag als maatstaf voor het jaargemiddelde wordt genomen. Voor de uitvoering van de Leerplichtwet is de schoolbevolking van dag tot dag bekend, zoodat geen nieuwe last aan de scholen wordt opgelegd als verlangd wordt, dat aan het eind van elke maand de gemiddelde schoolbevolking wordt vastgesteld.

De voorgestelde wijziging van artikel 28, zesde en zevende lid, geeft nu voor de scholen een dergelijke voorschrift. Tevens wordt voorgesteld, dat een algemeene maatregel van bestuur voorschriften zal geven omtrent de wijze, waarop de gegevens moeten worden samengesteld.

Hierbij zij er op gewezen, dat tot de schoolbevolking, behalve de kinderen die op den teldag de school bezoeken, ook mogen worden medegerekend de kinderen, die afwezig zijn ingevolge de gevallen, bedoeld in de artikelen 12 en 16 der Leerplichtwet.

Eveneens wordt voorgesteld, de redactie van het vierde lid van artikel 57 der Lager-onderwijswet 1920 bij het nieuwe zesde en zevende lid van artikel 28 te doen aansluiten.

De bovenbedoelde wijze van tellen zal met een nieuw jaar moeten ingaan. Daarom wordt voorgesteld, de nieuwe bepalingen met 1 Januari 1938 te doen ingaan, met een overgangsbepaling voor het jaar 1938 voor de op 31 December 1937 bestaande scholen.

De wijziging van het achtste lid van artikel 28 der Lager-onderwijswet 1920 strekt om daarin ook lid 4bis van dat artikel te vermelden.

Artikel XI.

Het is wenschelijk gebleken de mogelijkheid te scheppen om, waar aan scholen of klassen voor schipperskinderen het onderwijs gegeven wordt gedurende drie schooltijden per dag, aan de onderwijzers, die met den extra-schooltijd zijn belast, daarvoor een belooning toe te kennen. Met dat doel wordt voorgesteld het eerste lid van artikel 33 der Lager-onderwijswet 1920 aan te vullen.

Het derde lid kan vervallen, daar het wegens artikel 31 der Pensioenwet 1922 overbodig is.

Artikel XII.

Voorgesteld wordt, het elfde lid van artikel 36 der Lager-onderwijswet 1920 te schrappen, omdat de rechtspositie der Rijksambtenaren ingevolge de Ambtenarenwet bij algemeenen maatregel van bestuur geregeld is.

Het is gebleken, dat het tweede lid van artikel 41 der wet aanleiding kan geven tot optreden van Gedeputeerde Staten, terwijl juist vóór of bij het verstrijken van den daar genoemden termijn de raad doende is om in de vacature te voorzien. Het is wenschelijk, dat een dergelijk conflict wordt vermeden door een duidelijker formulering. Daar de bepaling bovendien in artikel 41 minder goed is geplaatst, heeft de ondergeteekende haar, gewijzigd, naar artikel 36 overgebracht als lid 7bis.

Een onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs wordt benoemd, *niet* in dienst van het openbaar lager onderwijs in de gemeente, maar aan een *bepaalde* school. Dit staat uitdrukkelijk in artikel 36, achtste lid, der Lager-onderwijswet 1920; en daarin brengt ook de eerste volzin van het negende lid geen wijziging.

De ondergeteekende heeft er bezwaar tegen, dat de overplaatsing volgens den laatsten volzin van het negende lid gebezigd wordt om hetzij den overgeplaatsten onderwijzer, hetzij een anderen onderwijzer, die door die overplaatsing boventallig wordt, te ontslaan. Bij de afvloeiing van onderwijzers wegens reorganisatie van het openbaar lager onderwijs hebben sommige gemeenten in de laatste jaren een of beide wegen ingeslagen. Indien zoodanig geval ter kennis van de Regeering komt, kan zij slechts het recht van schorsing of van vernietiging wegens strijd met het algemeen belang hanteeren. Dit verstevigt evenwel niet in afdoende mate de rechtspositie van den onderwijzer, op wien zoodanige irreele overplaatsing wordt toegepast; daartegen heeft hij geen ander verweermiddel dan een beroep op het Ambtenarengerecht. Mitsdien acht de ondergeteekende het wenschelijk, dat hem tegen het raadsbesluit tot overplaatsing een recht van beroep op Gedeputeerde Staten (en daardoor recht van hooger beroep op de Kroon) wordt gegeven, weshalve hij voorstelt een nieuw elfde lid in artikel 36 op te nemen.

Artikel XIII.

Het zesde lid van artikel 38 der Lager-onderwijswet 1920 is vervallen om dezelfde reden, waarom het elfde lid van artikel 36 der wet is geschrapt.

Artikel XIV.

Het is meermalen gebleken, dat de termijn, gedurende welken volgens artikel 39 der Lager-onderwijswet 1920 aan een onderwijzer eener openbare lagere school de toegang tot de school kan worden ontzegd, nl. ten hoogste een maand, te kort is. Daarom wordt thans voorgesteld te lezen: ten hoogste drie maanden.

Artikel XV.

Voor het vervallen van het tweede lid van artikel 41 der Lager-onderwijswet 1920 wordt verwezen naar het voorstel om aan artikel 36 een nieuw lid 7bis toe te voegen.

Dezelfde reden, voor het vervallen van het elfde lid van artikel 36 en het zesde lid van artikel 38 aangevoerd, geldt ook voor het schrappen van het vierde lid van artikel 41 der wet.

Artikel XVI.

Voorgesteld wordt, om in het derde lid van artikel 45 der Lager-onderwijswet 1920 niet meer te spreken van de onderwijzers der Rijks lagere scholen om dezelfde reden, welke aangegeven is voor het doen vervallen van artikel 36, elfde lid, artikel 38, zesde lid, en artikel 41, vierde lid, der wet.

Artikel XVII.

Het vijfde lid, onder *a*, van artikel 51 der Lager-onderwijswet 1920 voorziet wel in het geval, dat een op wachtgeld gesteld onderwijzer inkomsten geniet in een vaste betrekking, als in artikel 4 der Pensioenwet 1922 (*Staatsblad* n°. 240) bedoeld, en het wachtgeld deswege wordt verminderd, daarentegen niet in het geval, dat de bezoldiging in de nieuwe vaste betrekking met het bedrag der laatstelijk genoten jaarwedde gelijk staat of dit overtreft, en het wachtgeld uit dien hoofde behoort te vervallen.

In deze leemte wordt voorzien door de voorgestelde aanvulling van het vierde lid onder *b*, dat soortgelijke gevallen regelt. Door de vermelding van vaste betrekkingen, als bedoeld in artikel 4 der Pensioenwet, kan de vermelding van de betrekking als vast onderwijzer aan een school, als bedoeld in artikel 97 der Lager-onderwijswet vervallen, omdat deze in de betrekkingen van artikel 4 der Pensioenwet begrepen is.

De aanvulling van dat lid is tevens dienstig gemaakt om alsnog te voorzien in het geval, dat een gelijke of hogere bezoldiging dan de laatstelijk genoten jaarwedde niet onmiddellijk bij het ingaan van de nieuwe benoeming of bij het aanvaarden van de nieuwe betrekking wordt genoten, maar toch als gevolg van de vaste benoeming, later wordt verkregen. Het is rationeel

dat bij het verkrijgen van dezelfde of van hogere inkomsten, dan laatstelijk vóór het ontslag werden genoten, het wachtgeld definitief vervalt.

Het vijfde lid onderscheidt slechts twee gevallen van neveninkomsten, n.l.: *a*. die genoten worden in dienst van openbare lichamen of in een betrekking als in artikel 4 der Pensioenwet 1922 (*Staatsblad* n°. 240) bedoeld, en *b*. die niet genoten worden in betrekkingen als onder *a* bedoeld.

In de praktijk is gebleken, dat bij de op wachtgeld gestelde onderwijzers zich gevallen voordoen van gelijktijdige inkomsten uit betrekkingen, hiervoren onder *a* en *b* bedoeld, en dat het daarom aanbeveling verdient in het vijfde lid in de gevallen van gecombineerde inkomsten de regeling voor de korting te treffen, die onder *c* van artikel 6 van het Wachtgeldenbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren voorkomt.

De wijziging van de voorlaatste alinea van het vijfde lid, alsmede van het zesde lid, strekt ter verduidelijking van de redactie, en tot opheffing van het misverstand bij sommigen, die van meening zijn, dat de daar bedoelde verminderingen eindigen op het tijdstip, waarop ook de verlaten of geweigerde betrekking zou zijn geëindigd.

De slotwoorden van het zevende lid blijken te vaag voor een juiste toepassing, zoodat het aanbeveling verdient deze te vervangen door een beter afgebakend tijdvak, waarbinnen de op wachtgeld gestelde zich buiten het Rijk in Europa kan ophouden, zonder verbeurte van zijn wachtgeld.

Artikel XVIII.

De vermelding van den ouderraad onder *m* in artikel 55 der Lager-onderwijswet houdt verband met het voorstel tot wijziging van artikel 20.

Artikel XIX.

Voorgesteld wordt, na artikel 55 twee nieuwe artikelen in de Lager-onderwijswet 1920 op te nemen.

De besturen der bijzondere lagere scholen vernemen veel te laat, soms zelfs jaren na afloop van het exploitatiejaar, hoeveel zij in dat jaar aan instandhoudingskosten mochten uitgeven. Ware het bedrag der vergoeding per leerling in de opeenvolgende jaren ongeveer gelijk, dan zou dit bezwaar niet zoo ernstig zijn. De verschillen zijn evenwel soms zeer aanzienlijk. De geldende regeling maakt het den schoolbesturen vrijwel onmogelijk de tering naar de nering te zetten. Indien men eerst eenige jaren later verneemt, wat men in zeker jaar uitgeven macht, zal men de zeer groote kans loopen of een belangrijke financiële schade te lijden of op de uitgaven meer dan noodig is te bezuinigen. In beide gevallen wordt aan de financiële gelijkstelling te kort gedaan. De driejaarlijkse verrekening komt hieraan niet voldoende tegemoet.

Ten einde hierin verbetering te brengen is het noodig, dat de wet den gemeenteraad de verplichting oplegt om elk jaar tegelijk met de vaststelling van de gemeentebegroting te bepalen, welke bedragen in het jaar, waarvoor de begroting geldt, voor de verschillende soorten van openbare en bijzondere scholen voor de exploitatie beschikbaar gesteld zullen worden. Dit besluit wordt binnen één week aan de schoolbesturen, aan den hoofdinspecteur en aan den inspecteur van het lager onderwijs medegedeeld. Hiertoe strekt het eerste lid van het voorgestelde nieuwe artikel 55bis der Lager-onderwijswet 1920.

Het tweede lid voorziet in het geval, dat het gemeentebestuur het voorschrift van het eerste lid niet, of niet tijdig, naleeft.

Er zijn gemeenten, die voor het openbaar onderwijs zeer weinig besteden. Daarom is het wenschelijk, aan elk schoolbestuur en aan den hoofdinspecteur het recht te geven, binnen één maand na de kennisgeving van het raadsbesluit aan Gedeputeerde Staten te verzoeken, de vastgestelde bedragen te verhoogen. Hiertoe strekt het derde lid van dit artikel. Gedeputeerde Staten beslissen op het verzoek, nadat zij den Onderwijsraad daarover hebben gehoord, en nemen als maatstaf de rede-

lijke behoeften van een normale school. Van hun uitspraak staat hooger beroep open.

Het volgens artikel 55bis per leerling van de openbare scholen der gemeente beschikbaar gesteld bedrag heeft niet ten volle te worden besteed; maar het kan ook worden overschreden. Definitieve vaststelling is dus noodig. Ter bespoediging van de afdoening van de aanvragen van de schoolbesturen, bedoeld in artikel 103, is het evenwel noodig dat het bedrag, dat in het afgelopen kalenderjaar te dier zake werkelijk is uitgegeven, door den gemeenteraad eerst voorloopig wordt vastgesteld. Bij die vaststelling wordt tevens bepaald het verschil tusschen de werkelijke uitgaven en het beschikbaar gesteld bedrag. Deze regeling is opgenomen in het eerste lid van het nieuwe artikel 55ter.

In verband met de in het achtste lid van artikel 101 bedoelde verrekening met de schoolbesturen over vijfjarige tijdvakken zal ook ten aanzien van de openbare scholen vergelijking moeten plaats hebben tusschen de in het vijfjarig tijdvak beschikbaar gestelde bedragen en de werkelijk uitgegeven gelden. Dit is geregeld in het tweede lid van dit artikel.

Het derde lid bepaalt het tijdstip der definitieve vaststelling van de exploitatie-uitgaven voor de openbare scholen, terwijl in het vierde lid is bepaald, op welke wijze en door wie correctie van eventueele onjuiste vaststelling door den raad kan worden verkregen.

Het vijfde lid schrijft voor, dat artikel 28 van toepassing is bij het bepalen van het aantal leerlingen volgens het eerste lid onder b.

Artikel XX.

Ter vereenvoudiging van de administratie is het wenschelijk, dat aan den Minister de bevoegdheid wordt gegeven om in bijzondere gevallen ontheffing te verleenen van den eisch, gesteld in het eerste lid van artikel 59.

De vervanging van de woorden „vóór het einde van het jaar” door: „uiterlijk in de maand Januari van het jaar” heeft ten doel, meer dan bij de oude redactie het geval is, te doen uitkomen, dat met het verzoek om ontheffing niet tot het uiterste behoeft te worden gewacht. Daarmede wordt tevens bereikt, dat een gemeentebestuur reeds vóór de afwijking van den gestelden eisch, welke om een bijzondere reden plaats moet hebben, zich van de goedkeuring daarvan kan verzekeren.

Artikel XXI.

De ondergeteekende meent, dat in artikel 69 der Lager-onderwijswet 1920 de woorden „en de gunning van” kunnen vervallen, omdat er geen reden is de gunning van den bouw en verbouw van scholen aan het toezicht van den inspecteur te onderwerpen. Wel behooren z. i. mede aan de goedkeuring van den inspecteur te worden onderworpen de bestekken voor de aanschaffing of verandering van schoolmeubelen en de bestekken voor de inrichting of verandering van een speelplaats. Ook is het wenschelijk, nevens de „inrichting” ook de „verandering” van terreinen voor het onderwijs in lichamelijke oefening te vermelden.

Artikel XXII.

De voorgestelde wijziging van het tweede lid van artikel 73 der Lager-onderwijswet 1920 bedoelt uitsluitend een vereenvoudiging van de bestaande redactie door het doen wegvallen van eenige beperkingen, welke goeddeels geen reële beteekenis hebben.

In de eerste plaats komt de onderwerpelijke gunstige uitzondering niet steeds tot haar recht, indien er, zooals thans, een absoluut minimum getal leerlingen, nl. 25, wordt gesteld. Het kan voorkomen, dat dit aantal moeilijk wordt bereikt, terwijl de stichting der bijzondere school niettemin gerechtvaardigd en

allerminst overbodig was. Voorts heeft de tegenwoordige redactie van artikel 73, tweede lid, tot moeilijkheden aanleiding gegeven, nl. wanneer het betrof de stichting van een school met afwijken den onderwijsvorm, als bedoeld in artikel 90, zesde lid, der wet, in een gemeente met meer dan 25 000 ingezetenen, waarvoor het aantal kinderen hooger is dan 40, maar waar het volgens artikel 73, eerste lid, onder a, vereischte getal niet aanwezig is. Op grond van een en ander schijnt het beter die overbodige beperkingen te doen vervallen, waardoor elk geval op zich zelf zal kunnen worden beoordeeld.

Artikel XXIII.

De bouwrekening kan posten bevatten, welke, niet behoorende tot de uitgaven, bedoeld in de letters a—c van het eerste lid van artikel 74 der Lager-onderwijswet 1920, op dien grond niet voor vergoeding uit de gemeentekas in aanmerking komen, hoewel dit redelijkerwijze het geval zou moeten zijn. Een voorbeeld is de post voor architectuur in een geval, dat een aanvankelijk voor een nieuwe school opgemaakt bouwplan door een andere voorziening in de behoefte aan schoolruimte niet tot uitvoering is gekomen.

Rubriek d is opgenomen om vergoeding van dergelijke posten aan het schoolbestuur mogelijk te maken.

Artikel XXIV.

De wijziging in artikel 76 der Lager-onderwijswet 1920 strekt om de bepaling in overeenstemming te brengen met de tegenwoordige nummering van de artikelen der Gemeentewet.

Artikel XXV.

De procedure betreffende een aanvraag om aanschaffing van schoolmeubelen, leer- en hulpmiddelen inbegrepen, is thans onvoldoende geregeld. Ook ten aanzien van een dergelijke aanvraag behooren de bepalingen van de artikelen 77 tot en met 81 van overeenkomstige toepassing te zijn. Hiertoe strekt de voorgestelde aanvulling van artikel 82 der Lager-onderwijswet 1920.

Artikel XXVI.

De behoefte is gebleken aan een aanvulling van het eerste lid van artikel 86 der Lager-onderwijswet 1920 in dien zin, dat het recht van verhaal op de buitengemeenten wordt uitgebreid tot de kosten van verbouwing van een school, als bedoeld in artikel 205.

De in het vierde lid van artikel 86 gestelde regel betreffende het domicilie naar burgerlijk recht acht de ondergeteekende een minder passenden maatstaf. Z. i. is het juist als gemeente van verhaal aan te wijzen de gemeente, waar de ouder, die de ouderlijke macht uitoefent, de voogd, of het kind zelf in het bevolkingsregister is ingeschreven, omdat die inschrijving het bedrag, dat de gemeente uit het gemeentefonds ontvangt, te haren gunste beïnvloedt.

Artikel XXVII.

Het is zeker een ongewenschte toestand, dat het lidmaatschap eener commissie van beroep kan worden bekleed door personen, die krachtens hun ambt toezicht of contróle uitoefenen over scholen, waarover de commissie haar werking uitstrekt. Maar ook andere Rijksambtenaren behooren zich naar de meening van den ondergeteekende van het zitting nemen in een dergelijke commissie te onthouden. Het komt hem wenschelijk voor, dat dit door een aanvulling van artikel 92 in de wet wordt uitgedrukt.

Artikel XXVIII.

Het zij den ondergeteekende vergund ten deze te verwijzen naar de toelichting van artikel XX, dat zakelijk met dit artikel overeenstemt.

Artikel XXIX.

De ondergeteekende acht het wenschelijk, het bepaalde in artikel V, eerste lid onder *f*, der wet van 29 December 1933 (*Staatsblad* n°. 779) in artikel 97 der Lager-onderwijswet 1920 op te nemen, opdat deze bepaling na het beëindigen van haar in eerstgenoemde wet vastgestelden tijdelijken duur van kracht blijft.

In overeenstemming met de door zijn ambtsvoorganger op deze bepaling gegeven toelichting (zie wetsontwerp 108, Zitting 1933—1934, n°. 7) is hij van oordeel, dat het niet in het belang van het onderwijs is, dat onderwijzers die den leeftijd van 65 jaren hebben bereikt in dienst worden gehouden dan wel na het bereiken van dien leeftijd worden benoemd. Hij merkt hierbij op, dat paragraaf 15 der wet van 22 Februari 1936 (*Staatsblad* n°. 100) dit niet volstrekt onmogelijk maakt.

Artikel XXX.

Het gewijzigde artikel 101 der Lager-onderwijswet 1920 bevat de met de ontworpen nieuwe artikelen 55*bis* en 55*ter* corresponderende bepalingen voor het bijzonder onderwijs.

Het eerste lid is niet gewijzigd.

De eerste volzin van het tweede lid stemt overeen met artikel 101, tweede lid, der wet. De verdere bepalingen van het tweede lid komen overeen met die van den eersten en den derden volzin van het zesde lid van artikel 101 der wet.

De bepalingen van het derde lid stemmen zakelijk overeen met die van den tweeden volzin van het zesde lid van artikel 101.

Indien de kosten van de openbare scholen niet zijn gebleven binnen de daarvoor beschikbaar gestelde bedragen, daarentegen die der bijzondere scholen wel, is het redelijk, en in overeenstemming met de financiële gelijkstelling, dat deze laatste in de nieuwe vijfjarige periode een evenredig hoogere vergoeding zullen kunnen ontvangen; de uitgaven voor onderhoud van gebouwen van de openbare en bijzondere scholen kunnen immers in een bepaalde periode zeer verschillen; in de eene periode vergen de openbare scholen veel aan onderhoud, in een volgende wellicht de bijzondere scholen. De uitwerking van dit beginsel is geschied in het vierde lid van dit artikel.

De tegenwoordige wet stelt voor gemeenten, welke geen overeenkomstige openbare school hebben, de vergoeding per leerling op de kosten per leerling van de openbare school in een gelijksoortige gemeente. De desbetreffende bepaling van artikel 101, vierde lid, der wet leidt echter tot veel administratieven omslag en tot willekeur bij de keus van de gelijksoortige gemeenten. Eenvoudiger is het, dat de gemeente in dit geval een redelijk bedrag vaststelt. Daartoe strekt het vijfde lid, waarvan de slotzin voorziet in de ook voor dit geval noodige beroepsprocedure.

Het zesde lid verzacht het min of meer grove, dat de uniforme maatstaf van de wet aankleeft; een oude school eischt veel meer aan onderhoud dan een nieuwe; daarom krijgt de eene school meer dan zij kan gebruiken, de ander minder dan zij behoeft; de ontworpen bepaling vermindert deze onevenredigheid en bevordert, dat de verschillende scholen van dezelfde richting onder één schoolbestuur komen te staan.

In het zevende lid is uit het achtste lid van artikel 101 der wet de verrekening van de schoolgelden overgenomen.

Ten slotte moet nog worden voorzien in het geval, dat een schoolbestuur in eenige vijfjarige periode, evenals de gemeente, hooge uitgaven heeft gehad aan onderhoud, welke uitgaven niet gekweten kunnen worden uit de beschikbaar gestelde bedragen. Het is billijk, dat deze niet vergoede uitgaven alsnog betaald worden uit de gemeentekas tot ten hoogste het bedrag, dat de gemeente in dezelfde periode heeft uitgegeven voor de openbare scholen boven het daarvoor beschikbaar gesteld bedrag. Hiertoe strekt het achtste lid van dit artikel.

Het negende lid is gelijk aan het tiende lid van artikel 101 der wet.

Naar een nieuw artikel 101*bis* is overgebracht de regeling van de gemeentelijke vergoeding voor vakonderwijzers aan bijzondere scholen, opgenomen in het negende lid van artikel 101 der wet.

Thans wordt die vergoeding berekend per lesuur, doch voor geen grooter aantal lessen dan in het afgelopen jaar aan de openbare scholen der gemeente is gegeven. Met deze regeling is het aantal klassen der openbare school of scholen der gemeente feitelijk mede een factor voor het berekenen van de maximale vergoeding, waarop de bijzondere school aanspraak kan maken. Het gevolg hiervan is een te ruim krediet voor kleine bijzondere scholen en een te gering bedrag voor groote scholen. Voorts is het een bezwaar tegen de bestaande regeling, dat de schoolbesturen eerst geruimen tijd na afloop van het jaar, waarvoor de vergoeding geldt, komen te vernemen hoe groot die vergoeding is.

Dit laatste bezwaar wordt ondervangen door de in het eerste lid van dit nieuwe artikel voorgeschreven vaststelling door den gemeenteraad van het bedrag, hetwelk de basis is voor de berekening van de in het tweede lid bedoelde vergoeding. Door die vergoeding te doen berekenen per leerling wordt tegemoet gekomen aan het bezwaar, dat het maximum-bedrag voor groote scholen te gering is, en voor kleine te groot.

Het vijfde lid biedt gelegenheid om in beroep te gaan zoowel tegen de in het eerste lid bedoelde vaststelling van het gemiddeld bedrag der uitgaven per leerling van de openbare school als tegen het vaststellen van de vergoeding voor de bijzondere school.

Tenslotte is voor de schoolbesturen de mogelijkheid geopend om ook voor deze vergoeding tegen voldoende borgstelling voorschot te bekomen. Daartoe strekt het zesde lid van het artikel.

Ten aanzien van de scholen, waaraan een mannelijk hoofd benevens enkel een vakonderwijzeres voor de nuttige handwerken verbonden is, is er aanleiding met betrekking tot de gemeentelijke vergoeding voor vakonderwijzers een afzonderlijke regeling te treffen, in dier voege, dat de gemeente alleen in gelijksoortige gevallen tot die vergoeding aan de bijzondere school verplicht wordt. Deze regeling is opgenomen in het zevende en achtste lid.

Artikel XXXI.

De wijziging van artikel 102 der Lager-onderwijswet 1920 strekt om ook voor de gemeentelijke bijdrage in de kosten van het bijzonder vervolgonderwijs de driejaarlijksche verrekening te vervangen door de vijfjaarlijksche.

Artikel XXXII.

In artikel 103 der Lager-onderwijswet 1920 worden de veranderingen voorgesteld, die door de invoering van de nieuwe artikelen 55*bis* en 55*ter* en het gewijzigde artikel 101 noodig zijn.

Het eerste lid van artikel 103 der wet eischt indiening van de aanvraag om vergoeding met quitanties in de maand Januari; practisch is dit niet steeds doenlijk. Daarom wordt in het nieuwe eerste lid voorgesteld, het indienen van deze stukken vóór 1 April te vorderen.

Het vaststellen van het bedrag der vergoeding behoeft niet, als tegenwoordig, te wachten op het afsluiten van de gemeenterekening, omdat het bedrag per leerling volgens het ontwerp tegelijk met de gemeentebegroting voor elk jaar wordt bepaald. Daarom wordt nu in het tweede lid voorgeschreven, dat de afrekening met bekwamen spoed, althans binnen acht maanden, geschiede.

De bepalingen van het derde en vierde lid stemmen zakelijk overeen met die van het achtste lid van artikel 101 der wet. Echter bevat de tegenwoordige wet geen uitdrukkelijk voorschrift aangaande het terugstorten van uit de gemeentekas ontvangen gelden, wanneer die hooger zijn dan de uitgaven van het schoolbestuur. Het vierde lid voorziet daarin.

Het vijfde lid voorziet in het tegenovergestelde geval, nl. dat de uitgaven hooger zijn dan de uitkeering der gemeente.

Het zesde lid stemt zakelijk overeen met het derde lid van artikel 103 der wet. Er is evenwel geen reden het schoolbestuur als voorschot slechts 80 pct. te geven van wat het vermoedelijk als vergoeding van de gemeente zal ontvangen. Eisch van gelijkstelling is, dat ook de bijzondere school in het jaar, waarover de gemeente de vergoeding verschuldigd is, zoo mogelijk over het volle bedrag daarvan kan beschikken.

Het zevende en achtste lid voorziet in de mogelijkheid van beroep van de besluiten van den gemeenteraad.

In een afzonderlijk artikel 103bis is de regeling opgenomen, die in artikel 103 der wet voorkomt betreffende de vergoeding voor de vakonderwijzers en de bijdrage voor het vervolgonderwijs.

Artikel XXXIII.

Het is den ondergeteekende gebleken, dat in verschillende gemeenten met de afgifte van het bewijs, bedoeld in het eerste lid onder c van artikel 107 der Lager-onderwijswet 1920, eenige tijd — soms tien tot veertien dagen — gemoeid is. Hij acht het wenschelijk dat dit bewijs, indien tegen de afgifte althans geen bezwaren bestaan, zoo spoedig mogelijk aan den aanvrager wordt uitgereikt. Ten einde dit te bevorderen wordt voorgesteld in artikel 108 te bepalen, dat burgemeester en wethouders omtrent de afgifte van dit stuk binnen een week beslissen. De termijn, in het derde lid genoemd, kan gevoegelijk van zes tot vier weken worden ingekort.

Artikel XXXIV.

Wanneer het mogelijk zou blijken een regeling te ontwerpen voor het onderbrengen van het onderwijs voor schipperskinderen — althans dat, wat gegeven wordt op de scholen met driejarig leerplan — onder het buitengewoon lager onderwijs, dan zou toch de invoering van dat plan moeten afstuiten op hetgeen in de artikelen 127 en 128 der Lager-onderwijswet 1920 is bepaald.

Hoewel bij die artikelen gestreefd is naar een ruime formulering, kleeft daaraan namelijk het bezwaar, dat de kosten van oprichting en van instandhouding van bijzondere centrale scholen voor buitengewoon lager onderwijs moeten worden gedragen hetzij door het Rijk, hetzij door de gemeente waar de school staat, hetzij door het Rijk en die gemeente te zamen. De wet sluit dus de mogelijkheid uit van een regeling, krachtens welke ook de gemeenten, van waar de leerlingen der school afkomstig zijn, in de kosten zullen bijdragen. Dit heeft ten gevolge gehad, dat de scholen voor schipperskinderen met driejarig leerplan zijn blijven behoren tot het gewoon lager onderwijs, hoewel allerlei redenen er voor pleiten om ze onder het buitengewoon lager onderwijs te rangschikken.

De voorgestelde wijziging van de genoemde wetsartikelen heeft ten doel de vermelde belemmering weg te nemen.

Artikel XXXV.

De voorgestelde wijziging van de artikelen 133 en 136 der Lager-onderwijswet 1920 beoogt de mogelijkheid te scheppen, de akte in handenarbeid te splitsen in twee akten, die afzonderlijk kunnen worden behaald en elk op zich zelf onderwijsbevoegdheid zullen geven.

De eene zal niet meer dan den papier-, karton- en kleiarbeid moeten omvatten; dat zijn de onderdeelen van den handenarbeid, welke in de laagste klassen der school voor gewoon lager onderwijs worden onderwezen. Die akte is dus bestemd voor de leerkrachten van die lagere klassen.

De andere akte zal in de eerste plaats den houtarbeid omvatten. Maar mogelijk is, daarin ook andere technieken op te nemen, waardoor zij beter zal voldoen aan de eischen van den tegenwoordigen tijd. Zij is bestemd voor hen, die aan oudere

kinderen onderwijs in handenarbeid zullen geven; dus in de hoogere klassen der school voor gewoon lager onderwijs, op de scholen voor uitgebreid lager onderwijs, of daarbuiten.

De splitsing zal er vermoedelijk toe leiden, dat kweekscholen den papier-, karton- en kleiarbeid in haar programma gaan opnemen. Kweekscholen, die tot dusver voor de moeilijkheid stonden, den handenarbeid in zijn vollen omvang in haar leerplan op te nemen, of in het geheel niet, zullen veeleer tot invoering van het eenvoudiger gedeelte kunnen besluiten, dat voor de gewone lagere school ook het meest rechtstreeksche waarde heeft. Hierin steekt het groote voordeel, dat het vak op de lagere school meer en meer zal worden ingevoerd. De voorgestelde aanvulling van artikel 143, tweede lid, houdt hiermede verband.

In aansluiting aan de splitsing van de akte wordt ook wijziging van de in artikel 209, vierde lid, voorkomende overgangsbepaling voorgesteld.

Artikel XXXVI.

Voorgesteld wordt, artikel 137 der Lager-onderwijswet 1920 te doen vervallen, om ook voor de akten in handenarbeid invoering van examengeld mogelijk te maken.

Artikel XXXVII.

Nu invoering van titel VI der Lager-onderwijswet 1920, waarin de vijfjarige kweekschool is geregeld, in afzienbaren tijd niet is te verwachten, zullen de overgangsbepalingen van artikel 191 nog geruimen tijd moeten gelden. Hoewel een herziening van deze verouderde voorschriften aanbeveling zou verdienen, komt het den ondergeteekende voor, dat deze bezwaarlijk kan worden geacht binnen het kader van dit wetsontwerp te vallen. Er is echter één punt, dat om voorziening vraagt. Meermalen toch is gestuit op het bezwaar, dat tot dusver bij het toelaten van kweekelingen tot de openbare scholen medezeggenschap van het gemeentebestuur niet in de wet is erkend.

Om daaraan tegemoet te komen wordt een aanvulling van artikel 191 voorgesteld om deze bevoegdheid uitdrukkelijk in de wet vast te leggen.

Artikel XXXVIII.

Stipte naleving van het in het tweede lid van artikel 192 der Lager-onderwijswet 1920 gegeven voorschrift heeft meermalen aanleiding gegeven tot moeilijkheden, doordat *niet* een voldoende aantal onderwijzers, in het bezit van de hoofdakke, zich beschikbaar stelde voor benoeming. In verband hiermede en uit overweging, dat ondergeteekende handhaving van deze bepaling uit onderwijskundig oogpunt niet noodzakelijk acht, meent hij te kunnen voorstellen dit voorschrift te doen vervallen.

Artikel XXXIX.

In artikel 6 van paragraaf 12 van het ontwerp, dat geleid heeft tot de wet van 22 Februari 1936 (*Staatsblad* n°. 100), was een bepaling opgenomen om de mogelijkheid in uitzicht te stellen van ontheffing van het bepaalde in het vijfde lid van artikel 193 der Lager-onderwijswet 1920.

Door het terugnemen van paragraaf 12 verviel ook dit voorstel, dat de ondergeteekende op aandrang van de Commissie van Voorbereiding aan het wetsontwerp had toegevoegd.

Hij heeft hierin aanleiding gevonden, hetzelfde thans opnieuw voor te stellen.

Artikel XL.

Het is in de praktijk gebleken, dat het ontbreken van een administratieve procedure in geschillen, welke bij de toepassing van het tiende lid van artikel 205 der Lager-onderwijswet 1920 kunnen rijzen, tot moeilijkheden aanleiding heeft gegeven. De voorgestelde opneming van een nieuw elfde lid beoogt hierin te voorzien.

Artikel XLI.

De in het vierde lid van artikel 209 der Lager-onderwijswet 1920 voorgestelde wijziging houdt verband met de in artikel XXXV ontworpen aanvulling van de artikelen 133 en 136 dier wet.

Artikel XLII.

In overeenstemming met het voornemen, te kennen gegeven bij de behandeling van § 14 van het ontwerp der wet van 22 Februari 1936 (*Staatsblad* n°. 100) wordt een aanvulling voorgesteld van artikel 210ter. De bedoeling daarvan is, dat aan het Staatsexamen voor de onderwijzersakte een zekere oefening in de praktijk van het lesgeven zal moeten voorafgaan.

Artikel XLIII.

De meeste der voorgestelde wijzigingen zullen terstond in werking kunnen treden.

In de gevallen, waarin de wijziging van artikel 13 der Lager-onderwijswet 1920 tot vermindering of intrekking van verleende ondersteuning leidt, zal eenige tijd verlopen vóór de gemeenteraden de desbetreffende besluiten kunnen nemen. Het is niet wenschelijk, dat zij dan met terugwerkende kracht zullen werken. Daarom wordt voorgesteld, een tijdvak van drie maanden voor de aanpassing toe te staan.

Ook zal aan de gemeenteraden een zekere tijd moeten worden gelaten om de ouderraden in te stellen, met inachtneming van den nieuwen algemeenen maatregel van bestuur. Een half jaar zal daarvoor wel voldoende zijn.

Zooals bij artikel X is opgemerkt zal de wijziging van het zesde en zevende lid van artikel 28 der wet met het begin van een kalenderjaar moeten ingaan.

Het is wenschelijk, den nieuwen eisch voor het afleggen van het onderwijzersexamen zoo spoedig mogelijk te laten gelden.

Artikel XLIV.

Overgangsbepalingen zijn ook noodig om met betrekking tot de gemeentelijke vergoedingen en bijdragen voor het bijzonder onderwijs van den ouden toestand in den nieuwen te komen. Dit vloeit vooreerst daaruit voort, dat de artikelen 55bis en 55ter voor het openbaar onderwijs geheel nieuw zijn. En in de tweede plaats, omdat voor de periodieke afrekening met de bijzondere scholen en vervolgcursussen het driejarig tijdvak vervangen is door een vijfjarig; waarbij bovendien van beteekenis is, dat volgens de bestaande regeling elke school haar eigen driejarige periode heeft, zoodat ieder jaar voor een gedeelte der scholen de driejaarlijksche afrekening moet plaats hebben, terwijl in het nieuwe stelsel voor *alle* scholen een periode dezelfde vijf jaren omvat.

Aannemende, dat de wijzigingswet daarvoor tijdig genoeg het *Staatsblad* zal bereiken, zal het bepalen van het per leerling der openbare school beschikbaar te stellen bedrag (artikel 55bis, eerste lid) nog betreffende het jaar 1938 kunnen geschieden. Aangezien een dergelijke vaststelling niet reeds betreffende 1937 heeft kunnen plaats hebben, zal het tweede lid van artikel 55bis niet terstond kunnen werken, zoodat daarin door een overgangsbepaling moet worden voorzien. Deze is vervat in het eerste lid.

De voorloopige vaststelling (artikel 55ter, eerste lid) van hetgeen in het voorafgaand kalenderjaar voor de openbare scholen werkelijk is uitgegeven, in vergelijking met de voor dat jaar beschikbaar gestelde som, zal niet eer dan in 1939 kunnen geschieden. De voorloopige vaststelling (artikel 55ter, tweede lid) van hetgeen over de voorafgaande vijf jaren werkelijk is uitgegeven en beschikbaar was gesteld, kan dus voor het eerst in 1943 vallen. Het is wenschelijk deze jaartallen in de wet vast te leggen, waartoe het tweede lid strekt.

Wanneer het voor de openbare school per leerling beschikbaar gesteld bedrag voor 1938 is vastgesteld, kunnen ook met dat jaar de meeste bepalingen van het nieuwe artikel 101 voor de bijzondere school gaan werken; met name de regeling in het tweede, derde, vijfde, zesde en zevende lid. De toepassing van het vierde en achtste lid komt pas aan de orde na afloop van de vijfjarige periode, waarvan hierboven sprake was, d. i. dus voor de eerste maal met het jaar 1943. Een en ander is vastgelegd in het derde en vierde lid.

Wanneer de vergoeding in de exploitatiekosten voor het eerst over 1938 wordt verleend, zullen de meeste bepalingen van het nieuwe artikel 103 gaan werken in 1939; met name de regeling in het eerste, tweede, zesde, zevende en achtste lid. Het derde tot en met het vijfde lid vinden eerst toepassing een jaar na afloop van de vijfjarige periode, d. i. dus voor de eerste maal in 1944. Desbetreffende overgangsbepalingen zijn opgenomen in het derde en vierde lid.

In het derde lid is bovendien een overgangsbepaling opgenomen voor de regeling der vergoeding voor 1937 en voorgaande jaren op den ouden voet. In aansluiting daaraan bepaalt het vierde lid, dat de vermindering volgens het oude achtste lid van artikel 101 op de vergoeding voor 1937 zal geschieden, onverschillig wanneer die vermindering laatstelijk heeft plaats gevonden.

De nieuwe regeling betreffende de vergoeding voor vakonderwijs, opgenomen in artikel 101bis en de daarmede verband houdende administratieve bepalingen, vervat in artikel 103bis, die bovendien op de bijdrage voor het vervolgonderwijs betrekking hebben, kunnen met 1938 gaan werken. Noodig is een overgangsbepaling voor de voorafgaande jaren. Een en ander is geregeld in het vijfde lid.

Voor een ordelijke administratie is het wenschelijk, het tijdvak, bedoeld in artikel 102, derde lid, waarover de verrekening van de bijdragen voor het vervolgonderwijs loopt, voor alle cursussen te laten samenvallen. Bepaald kan worden, dat de nieuwe regeling, welke het tijdvak op vijf jaren heeft gebracht, met 1938 ingaat, en dat de vermindering volgens de oude bepaling op de bijdrage voor 1937 zal geschieden, onverschillig wanneer die vermindering laatstelijk heeft plaats gevonden. Daartoe strekt het zesde lid.

Artikel XLV.

De vele ook door vroegere wetten in de Lager-onderwijswet 1920 aangebrachte veranderingen doen sterk de behoefte gevoelen aan een bijgewerkten tekst, waarin de artikelen, en ook de leden van elk artikel, doorlopend zijn genummerd.

De Minister van Onderwijs,
Kunsten en Wetenschappen,

J. R. SLOTEMAKER DE BRUINE.